

BE-A0514_110534_109277_DUT

Inventaris van het archief van de heer, het
leenhof en de schepenbank van Melsen,
1587-1796

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:	3
Raadpleging en gebruik.....	4
Voorwaarden voor raadpleging en reproductie.....	4
Toegangen.....	4
Aanwijzingen voor het gebruik.....	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief.....	5
Archiefvormer.....	5
Naam.....	5
Geschiedenis.....	5
Samenstelling, bevoegdheden en activiteiten.....	5
Heer.....	5
Schepenbank.....	6
Archief.....	6
Inhoud en structuur.....	8
Inhoud.....	8
Toekomstige aangroei/aanvullingen.....	8
Ordening.....	8
 BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN.....	 11
I. Archief van de heer.....	11
2 - 3 Kopie van het heerlijk renteboek en leenboek van de heerlijkheid en het leenhof van Melsen uit 1741. 1750, 1762.....	11
II. Archief van het leenhof.....	12
Kopie van het heerlijk renteboek en leenboek van de heerlijkheid en het leenhof van Melsen uit 1741. 1750, 1762.....	12
III. Archief van de schepenbank.....	13
A. Algemeen.....	13
B. De schepenbank als bestuurlijk orgaan.....	13
1. Beheer van gemeentelijke eigendommen.....	13
2. Fiscaal beheer.....	13
10 - 24 Kohieren van achterstallige omslagbelastingen voor de jaren 1732-1749 (met hiaten). 1734-1751.....	13
C. De schepenbank als juridisch orgaan.....	15
1. Rechtspraak in geschillen.....	15
2. Willige rechtspraak.....	15
30 - 31 Wezerijregisters. 1752-1796.....	15
33 - 34 Registers van akten en contracten. 1758-1796.....	15

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:

Melsen. Heer, Leenhof en Schepenbank

Periode:

1587-1796

Archiefbloknummer:

BE-A0514.631G

Omvang:

- Laatste bestanddeelnummer: 41.00
- Omvang geïndexariseerd: 0.84 m

Archiefbewaarplaats:

Rijksarchief te Gent

Archiefvormers:

Dorpsbestuur van Melsen ['parochie'], 13de eeuw - 1795

Heren van Melsen, 13de eeuw - 1795

Leenhof van Melsen, 14de eeuw - 1795

Schepenbank van Melsen, 13de eeuw - 1795

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR RAADPLEGING EN REPRODUCTIE

Het archief is ouder dan 100 jaar en bijgevolg openbaar. De raadpleging is vrij. Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief zoals verschenen in het Belgisch Staatsblad op 5 juni 2009, onder voorbehoud van herziening.

TOEGANGEN

Deze toegang vervangt de vorige: N.N., *Inventaris van het archief van heerlijkheden, leenhof, parochie en kerk van Melsen*, 1958, nrs. 1-11 en 27-28. (*Rijksarchief te Gent, Toegang nummer 077*).

AANWIJZINGEN VOOR HET GEBRUIK

De aanwezige archiefstukken in dit bestand werden gedetailleerd beschreven. Een index van persoons- en plaatsnamen is voor de raadpleger een extra hulpmiddel. De documenten kunnen worden aangevraagd door het opgeven van het nummer van de toegang, namelijk 077 en het bestanddeelnummer dat wordt aangetroffen links vóór elke archiefbeschrijving. Het verdient daarenboven aanbeveling om, bij het verwijzen naar documenten in een wetenschappelijke tekst, het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie ¹.

1 Respectievelijk
- volledig: RIJKSARCHIEF TE GENT, Archief van de heer, het leenhof en de schepenbank te Melsen , nr. [bestanddeelnummer]
- verkort: RAG, OGA Melsen, nr. [bestanddeelnummer]

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Heer, leenhof en schepenbank van Melsen

GESCHIEDENIS

De oudste vermelding van Melsen vinden we terug in het zogenaamde 'fragment' van het *Liber Traditionum* van de Sint-Pietersabdij te Gent ². Een zekere Gero schonk volgens dit document in 818 goederen in de Melsenmeers aan de aalmoezenij van de abdij. In 1185 komt de naam ' *Melcina*' voor in het cartularium van de Sint-Salvatorsabdij te Ename ³.

De heerlijkheid Melsen was een achterleen van het Land van Rode en werd achtereenvolgens gehouden van het hof van Schelderode in de 15de eeuw, van Melle in de 16de eeuw en van Scheldewindeke-Balegem-Moortsele in de 17de en 18de eeuw. Het Land van Rode was zelf afhankelijk van de graaf van Vlaanderen, tot 1581 van het Steen te Aalst en vervolgens van de Wetachtige Kamer ⁴. Oorspronkelijk, in 1473, werd de heerlijkheid Melsen schijnbaar rechtstreeks van de graaf van Vlaanderen gehouden, nadat het geconfisqueerd werd ten gevolge van een conflict met de heer, Christiaan Van der Gracht ⁵.

Hoe of wanneer de heerlijkheid precies is ontstaan, is niet duidelijk. Er wordt aangenomen dat de heerlijkheid Melsen zeer oud is. Ze behoorde toe aan de familie Van der Gracht en werd pas later afhankelijk van de heer van Rode. Vandaar dat de heerlijkheid en het leenhof ook wel Ter Gracht of Van der Gracht werden genoemd. Vanaf de 17de eeuw kwam de heerlijkheid in handen van de families De Brialmont en Goubau ⁶. De oudste vermelding van een schepenbank dateert uit 1364 ⁷.

SAMENSTELLING, BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

HEER

Tot de heerlijke rechten behoorden het aanstellen van een baljuw, een griffier, zeven schepenen, een meier, een boswachter en een aantal andere officieren.

2 Rijksarchief te Gent, Sint-Pietersabdij, 2de reeks, nr. 2ter en DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 3.

3 Rijksarchief te Gent, Sint-Salvatorabdij Ename, nr. 79 f°148 en DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 3.

4 DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 10.

5 DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 11.

6 DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 41-48.

7 DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 10-11.

Daarnaast beschikte de heer ook over het recht op vrije jacht en visserij, de heerlijke renten op diverse percelen grond en het recht op het beste hoofd. Overige heerlijke rechten waren het recht op overdracht van eigendom, het vontrecht, tolrecht en het recht op het bastaardgoed⁸. Zijn rechtsmacht was gespreid over de drie graden van justitie, met name de lage, middele en hoge rechtspraak, zowel in civiele als criminele zaken.

SCHEPENBANK

De schepenen van Melsen werden telkens voor één jaar door de heer benoemd en konden niet uit hun ambt ontzet worden. Bij elke vernieuwing van de schepenbank werd de pastoor geraadpleegd⁹. De benoeming of herbenoeming diende telkens op een vooraf vastgestelde datum te gebeuren en meegedeeld te worden aan het kasselrijbestuur van het Land van Aalst. In 1706 werd deze datum (ook voor de volgende jaren) vastgelegd op 15 juni. De schepenen werden gekozen uit de vooraanstaande inwoners van de parochie of zelfs van nabijgelegen parochies indien er niet voldoende geschikte kandidaten waren¹⁰. Onder de schepenen werd ook telkens een burgemeester benoemd, die de voornaamste schepen was. Hij beschikte evenwel niet over bijzondere privileges of taken. De bevoegdheid van de schepenbank omvatte naast het burgerlijk bestuur van de parochie onder meer de registratie van akten en contracten, de openbare verpachting van kerk- en armengoederen, de uitvoering van openbare verkopen, het afhoren van de rekeningen van kerk, armendis en parochie, de ommestelling, de voogdij over de wezen en de burgerlijke en criminele rechtspraak¹¹.

ARCHIEF

Over de historiek en de wijze van verwerving van het oud gemeentearchief van Melsen is zeer weinig geweten. Een eerste heerlijk renteboek werd volgens het inspectiedossier samen met het landboek van 1660 in 1884 door de gemeente bezorgd aan Felix-Henri d'Hoop, conservator van het Rijksarchief te Gent. Dit blijkt echter niet te kloppen, want in het aanwinstenregister staat geen dergelijke overdracht voor het jaar 1884. Het renteboek uit 1660 werd wel samen met dit uit 1762 in 1958 door de pastoor van Melsen overgedragen¹². Bij deze gelegenheid werd ook een ontvangboek overgebracht naar het Rijksarchief. In 1967 werd bij een inspectie van de kerkfabriek nog een register van akten en contracten aangetroffen, dat op 16 juni werd overgemaakt¹³. Hoe

8 DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 13.

9 RAG, Bisdom Gent, nr. B136: *Itinerarium Mgr. Triest 27 augustus 1651 en 10 augustus 1654* 'pastor auditur super renovationi magistratus'. Zie ook DE COCKER, J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p.15.

10 DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 15.

11 DE COCKER J., *Geschiedenis van Melsen*, s.l., 1988, p. 16.

12 Zie Rijksarchief te Gent, Inspectiedossier 847: *Gemeente Melsen en Rijksarchief te Gent, Aanwinstenregister*, nr. 12571

13 Zie Rijksarchief te Gent, Inspectiedossier 2048: *Kerkfabriek Melsen en Rijksarchief te Gent, Aanwinstenregister*, nr. 21111

het landboek uit 1660 en de overige documenten beschreven in deze inventaris in het Duivelsteen terecht kwamen, is niet duidelijk. De nummers (5, 30), (6, 36) en 27 zijn afkomstig uit de respectievelijke nummers 5121, 5131 en 5138 van het Algemeen Familiefonds en werden geschonken door de heer De Schrijver, advocaat te Gent. Deze stukken werden samen met ander archief afkomstig van de familie De Saegher overgedragen aan het Rijksarchief te Gent op een onbekende datum ¹⁴.

14 De gemeente Melsen kende in de 19de eeuw nog een ontvanger Pieter Frans De Saegher (1800-1805) en een secretaris Constant De Saegher (1863-1867), wat de aanwezigheid van deze stukken in het familiearchief kan verklaren.

Inhoud en structuur

INHOUD

In dit archiefbestand bevinden zich onder de stukken van de heer en het leenhof kopieën van het heerlijk renteboek en leenboek. Het archief van de heer bevat eveneens een ontvangboek van heerlijke renten. Het archief van de schepenbank is in feite tweeledig en op te delen in een onderdeel bestuurlijke en juridische bevoegdheden. Tot het bestuurlijke rekenen we het beheer van de gemeentelijke eigendommen, zoals wegen en waterlopen, en het fiscaal beheer. Typische documenten als landboeken, ommestellingen, kohieren van achterstallige betalingen en rekeningen vinden we in deze categorie terug. Onder het juridische luik bevinden zich stukken betreffende rechtspraak in geschillen en willige rechtspraak, dit laatste vooral in de vorm van wettelijke passeringen.

Taal en schrift van de documenten

De stukken zijn allen in een eigentijdse hand en in het Nederlands gesteld.

TOEKOMSTIGE AANGROEI/AANVULLINGEN

Het modern gemeentearchief van Melsen wordt voor de periode 1792-1920 op het Rijksarchief te Gent bewaard ¹⁵. Het archief van na 1920 bevindt zich nog bij de gemeente.

ORDENING

Voor de ordening van dit bestand werd een archiefschema opgesteld conform de standaard van het Belgische Rijksarchief, geadapteerd volgens de eigenheid van de stukken ¹⁶. De basisstructuur, bestaande uit archief van achtereenvolgens de heer, het leenhof en de schepenbank, is als volgt:

- I. Archief van de heer
- II. Archief van het leenhof
- III. Archief van de schepenbank
 - A. Algemeen
 - B. De schepenbank als bestuurlijke instelling
 - 1. Beheer van gemeentelijke eigendommen

15 Zie: GYSSELING M., Inventaris van het gemeentearchief van Melsen, (Rijksarchief te Gent, Toegang 013/MEL), Brussel, 1958.

16 Gebaseerd op Archiefschema voor het archief van een schepenbank, in COPPENS H., De ontsluiting van archieven. Richtlijnen en aanbevelingen voor de ordening en beschrijving van archieven in het Rijksarchief (Miscellanea Archivistica. Manuale 21), Brussel, 1997, p. 437-439.

- 2. Fiscaal beheer
- C. De schepenbank als juridische instelling
 - 1. Rechtspraak in geschillen
 - 2. Willige rechtspraak

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

- 1 I. ARCHIEF VAN DE HEER.
Ontvangboek van de heerlijke renten. 1665. 1665 1 deel
- 2 - 3 KOPIE VAN HET HEERLIJK RENTEBOEK EN LEENBOEK VAN DE
HEERLIJKHEID EN HET LEENHOF VAN MELSEN UIT 1741. 1750, 1762.
1750. 1750
- 3 1762.
1762

II. ARCHIEF VAN HET LEENHOF.

*KOPIE VAN HET HEERLIJK RENTEBOEK EN LEENBOEK VAN DE
HEERLIJKHEID EN HET LEENHOF VAN MELSEN UIT 1741. 1750,
1762.*

1750.

1750

1762.

1762

III. ARCHIEF VAN DE SCHEPENBANK.

A. ALGEMEEN.

- 4 Processtukken van de zaak van Jacobus Bernardus De Saegher, griffier van Melsen enerzijds tegen Louis Van Gansberghe en de kerkmeesters van Bottelare anderzijds voor de schepenbank van Bottelare, Makegem en Munte. 1785.
1785

B. DE SCHEPENBANK ALS BESTUURLIJK ORGAAN.

1. BEHEER VAN GEMEENTELIJKE EIGENDOMMEN.

- 5 Notulen van de vergadering van de baljuw, burgemeester en schepenen met de pastoor, pointers, zettters, notabelen en ingezetenen van de parochie, betreffende de bouw van een sluis in de beek om de inundatie van de meersen te verzekeren. 16 december 1752.
1752 1 katern
- 6 Proces-verbaal van schouwing van wegen en waterlopen. 1773.
1773 1 stuk

2. FISCAAL BEHEER.

- 7 Dossier inzake de aanvraag van een octrooi bij de Raad van Vlaanderen om een bedrag te kunnen vorderen van de ingezetenen van de parochie met het oog op het terugbetalen van geleende sommen aan diverse personen ter betaling van de garnizoenen. 1587.
1587 1 omslag
- 8 Kaert ende Lantbouck van de prochie van Melsen'. Landboek. 1660.
1660
- 9 Kopie van het landboek van Melsen. 1687.
1687 1 band

10 - 24 KOHIEREN VAN ACHTERSTALLIGE OMSLAGBELASTINGEN VOOR DE JAREN 1732-1749 (MET HIATEN). 1734-1751.

- 10 Voor het jaar 1732. 1734.
1732-1734 1 stuk
- 11 Voor de jaren 1732-1735. 1736.
1732-1736

12	Voor de jaren 1734-1735. 1737. 1734-1737	1 stuk
13	Voor de jaren 1736-1737. 1738. 1736-1738	1 stuk
14	Voor de jaren 1735-1737. 1739. 1735-1739	1 stuk
15	Voor de jaren 1738-1741. 1743. 1738-1743	1 stuk
16	Voor de jaren 1740-1742. 1744. 1740-1744	2 stukken
17	Voor de jaren 1742-1744. 1746. 1742-1746	
18	Voor de jaren 1742-1745. 1747. 1742-1747	1 stuk
19	Voor de jaren 1745-1746. 1748. 1745-1748	1 stuk
20	Voor de jaren 1746-1747. 1749. 1746-1749	2 stukken
21	Voor de jaren 1747-1748. 1750. 1747-1750	1 stuk
22	Voor de jaren 1747-1749. 1751. 1747-1751	1 stuk
23	Kopie van een staat van onkosten van de baljuw voor diensten geleverd in het kader van de inning van achterstallige belastingen. 1736. 1736	1 stuk
24	Ommestellingskohier. 1745. 1745	
25	Rekening van de ommestelling. 1748. 1748	1 lias
26	Ingekomen brief van F. Pulinx, fiscaal bij de Raad van Vlaanderen, betreffende de verplichting om een officiële akte te bezorgen als bewijs van het verkrijgen van het recht op tiendheffing in de jaren 1750-1760. 10 juni 1785. 1750-1785	1 stuk

-
- 27 Ingekomen brieven van F. Pulinx, fiscaal bij de Raad van Vlaanderen, betreffende de controle op de documenten en waardepapieren van de kerk en de armendis. 1789. 1789 2 stukken
- C. DE SCHEPENBANK ALS JURIDISCH ORGAAN.*
1. RECHTSPRAAK IN GESCHILLEN.
- 28 Procesdossier van de zaak tussen Pieter de Rouck en zijn echtgenote Jacoba Catharina Joliens, weduwe van Martinus Groottenbrulle, Joannes Thienpondt en Francies Janssens enerzijds, en Judocus en Joannes Groottenbrulle anderzijds over een nalatenschap. 1764-1765. 1764-1765 1 omslag
2. WILLIGE RECHTSPRAAK
- 29 Register van akten en contracten verleden voor de schepenbank van de heerlijkheid ter Gracht te Melsen. 1749-1764. 1749-1764 1 deel
- 30 *30 - 31 WEZERIJREGISTERS. 1752-1796*
1752-1771.
1752-1771 1 deel
- 31 1772-1796.
1772-1796 1 deel
- 32 Minuut van de verkoopakte van goederen door Judocus Vander Hegghen aan Judocus Vande Velde, echtgenoot van Lowijse Vander Hegghen, zijn zus. 1754. 1754 1 katern
- 33 *33 - 34 REGISTERS VAN AKTEN EN CONTRACTEN. 1758-1796*
1758-1774.
1758-1774 1 deel
- 34 1774-1796.
1774-1796 1 deel
- 35 Verzoekschriften aan de schepenbank gericht door Pieter Arents in naam van zijn echtgenote Joanna Catharina Callaert en door Joannes Van der Heggen betreffende een erfenis. 1764, 1775. 1764-1775 1 omslag

- 36 Rekening van het sterfhuis van Marie Caroline Van der Haeghen, weduwe van Joannes François De Guchtenaere. 1767. 1767 1 katern
- 37 Verpachtingsakte van Isabelle Vande Putte, verleden voor Jacobus Bernardus De Saegher, griffier. 16 november 1771. 1771 1 katern
- 38 Dossier inzake de nalatenschap van Isabelle Vande Putte, weduwe van Joos Venneman. 1773. 1773 1 omslag
- 39 Minuut van een akte verleden voor de griffie van Melsen, waarbij Albertus De Meijer, inwoner van Munte verklaart dat Angeline Vanden Eede, weduwe van Frans Stockman volgens de bepalingen van de staat van goed van deze laatste in gebreke is gebleven ten opzichte van haar kinderen. 1782. 1782
- 40 Dossier inzake de nalatenschap van Joannes van Lancker en Theresia Venneman. 1784. 1784 1 omslag
- 41 Verkoopakte van de goederen uit het sterfhuis van Jan Baptista Van der Cruyssen en Joannes Nevejans. 1795. 1795 1 katern